Anul al 56-lea
16 Pagini

EXEMPLARUL { In România 3 lei / In străinătate 6 lei

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24.464/939

Nr. 162 Vineri 16 Iunie 1939
16 Pagini

ABONAMENTE IN ȚARA Lei 200 pe 3 luni Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80 In străinătate în raport cu tariful poștal și valuta

UNIVERSUL

ABONAMENTE IN ȚARĂ pe un an la UNIVERSUL COPIILOR ZIARUL CĂLĂTORIILOR, VESELIA, RADIO UNIV. și UNIV. LITERAR câte 220 lei ILUSTR. ROMÂNA și UNIV.-SPORT câte 500 lei

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10; SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar: „UNIVERSUL" S. A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

DIRECTOR ȘI ADMINISTRATOR DELEGAT
STELIAN POPESCU

BIBLIOTECA CENTRALĂ ASOCIAȚIUNII SIBIIU

CINCIZECI DE ANI DELA MOARTEA LUI M. EMINESCU

Cincizeci de ani de la moartea lui Eminescu!

Versul lui desăvârșit vibrează atât de puternic în sufletele noastre: cuvântul lui măestrit are rădăcini atât de adânci în limba noastră: formele și imaginile, cu care geniul lui creator ne-a îmbogățit poezia, sunt atât de familiare spiritul nostru, în cât mintea noastră se deprinde anevoie cu ideia că o jumătate de secol a trecut de la moartea celui mai mare poet român.

Un uimitor și fericit destin a dat țării noastre, prin Mihail Eminescu, cea mai prețuită comoară a literaturii ei și una din cele mai înalte expresii ale poeziei universale.

Născut în săraca țară a Moldovei a lui Ion Neculce, în acea Moldovă care a risipit cu atâta dărnicie geniul ei poetic în scrisul românesc, copilul însemnat de ursită de la Ipătești, era menit să ne dea până la tragica lui maturitate de patruzeci de ani tot tezaurul de poezie neexprimată de veacuri în sufletul poetic al neamului românesc.

Geniu universal, Eminescu a trăit în spațiul fără liniște și în timpul fără sfârșit, în tovărășia misterioasă a stelei, care a răsărit, a luceafărului, care s'a scoborît pe o rază și a lunii, regina nopții, care lunecă pe bolta lumii, și ca toți marii poeți ai omenirii — egalii și tovarășii lui de suferințe și de creație — a scrutat toate tainele și a făcut să vibreze toate coardele sufletului nostru, găsind sonorități noi pentru jalea și dorul, pentru amintirea și dragostea, care, cântate în ritmuri eterne, sunt expresia cea mai nobilă a sufletului omenesc.

Dar mai mult de cât prin geniul lui universal Eminescu vorbește inimilor noastre, fiindcă ne apare ca cel mai curat și mai desăvârșit exemplar al sufletului românesc. El a cântat pădurea copilăriei, codrul cu isvoarele, plopii fără soț, teiul sfânt, care-și scutură creanga: a dat viață trecutului românesc uitat al cronicilor și a biciuit în cuvinte fără cruțare un prezent, pe care nu-l socotia vrednic nici de vitejia secolelor de altădată, nici de ursitele viitoare ale neamului românesc, pe care l-a iubit mai presus de orice.

Poet unic, prozator neîntrecut, ziarist pasionat de binele națiunei sale, înzestrat cu simțul ascuțit al criticii și cu o prevedere profetică a viitorului, pe care n'o au de cât poeții, Eminescu n'a fost numai un creator genial de imagini și de simțiri poetice, a fost în acelaș timp cel mai mare vrăjitor al formei și cel mai adânc cunoscător și mânuitor al limbii românești.

Eminescu a găsit o limbă nesigură și îndoelnică, înnecată de înnoirile pretențioase ale puriștilor și de năvălirea gălăgioasă a neologismelor. El s'a scoborît la graiul popular și la scrisul cinstit al cronicarilor și din minereul amestecat al limbii românești de acum șaptezeci de ani a scos aurul curat al limbii de astăzi și de mâine a literaturii noastre, făcând dovada că în cuvintele Valahilor de pe Dunăre și Carpați se pot exprima în forme desăvârșite cele mai înalte gânduri ale minții și cele mai mari dureri ale inimii omenești.

Comemorăm astăzi o jumătate de veac de la moartea marelui poet.

Sărbătorirea lui Eminescu nu ține însă numai o zi. Versul lui este o sărbătoare veșnică a limbii și poeziei românești și omagiul cel mai mare, care i se poate aduce, este acela al tinerilor cari, generație după generație, murmură aceleași versuri eterne, ca un ecou al inimii lor proprii.

„UNIVERSUL"

Instrăinarea industriei românești

Se știe că meseriile în Moldova au trecut din mînile Rominilor în ale străinilor și aceasta din multe cause, dintre cari vom arăta și noi vr'o cîteva. Una este modificarea repede a portului și lepădarea în pripă a tuturor costumelor vechi, încît clasa veche de croitori n'a putut să urmeze această răpede schimbare. Drept dovadă aducem tablele vechĭ ale croitorilor jidovĭ, pe care stă scris: croitor de strae „nemțești", un semn că Moldovenii lucrau numaĭ strae moldovenești, pe cînd clasele superioare se lepădaseră deja de portul bătrînesc, iar pentrŭ a le îmbrăca, trebuiaŭ croitorĭ străinĭ, familiarisațĭ cu croiala nouă. — O a doua causă e concurența fabricatuluĭ gata, adus din străinătate. Iașul însuș geme de strae și încălțăminte gata aduse din Viena; fabricate răle, însă ieftine, care se vînd ușor într'o societate ca a noastră, lipsită de simțul economieĭ. O a treia causă e lipsa de precauțiune, care a domnit la întroducerea tuturor reformelor sociale. La desrobirea sclavilor, o măsură în sine negativă, nimenĭ n'a mai gîndit la soarta acestor oameni, carĭ puș în libertate, aŭ rămas cu totul în grija sorțiĭ, fără ca societatea să creadă că maĭ are nevoe de a gîndi cîtuș de puțin la eĭ. Cu ocasia desrobirĭ aŭ perit o mulțime de industrĭ indigene, căcĭ ceĭ ce le profesaŭ n'aŭ maĭ fost priveghiațĭ, nimenĭ n'a căutat a-ĭ statornicĭ și a-ĭ deprinde cu o libertate bine înțeleasă. Meseriașĭ aceștia au devenit proletarĭ și s'au stîns cu totul. A patra causă a fost desființarea breslelor corporative și a privilegiilor lor. In fine causa principală a căderĭ meseriașilor romînĭ a fost întroducerea pripită a egalităței sociale în Romînia, care nu trebue confundată cu egalitatea înaintea legiĭ. Egalitatea n'a însemnat la noĭ prefacerea claselor de sus în clase muncitoare — cu o muncă superioară se'nțelege, — ci „boierirea" claselor de jos, infectarea acestora cu rușinea de muncă și bolirea de deprinderea claselor vechĭ de a cîștiga mult prin muncă puțină. Progeniturĭ meseriașilor romînĭ, care învățase două buchĭ, i-a fost rușine de a se mai ocupa cu meseriile părinților, ci s'a prefăcut toată în persoane ce fac politică înaltă, pun toate țările Europeĭ la cale și aspiră de a deveni miniștrĭ, o glorie de ajuns la noĭ, unde maĭ nu e om îndestul de mărginit, pentru a nu putea deveni deputat, saŭ ministru, saŭ orĭ-și-ce.

MIHAIL EMINESCU
de Camil Ressu

Dar alăturĭ cu boierirea tuturor se întinde din ce în ce maĭ mult sărăcirea tuturor, care devine cu atît maĭ simțitoare, cu cît esportul productelor agricole scade prîn concurența producțieĭ americane și rusești.

In anul 1835 nu era încă pe ulița mare un singur negustor evreŭ, astăzĭ maĭ că nu găsești negustor creștin pe această uliță, și tot așa pe celelalte. Afară de aceea Evreiĭ formează eĭ în de eĭ un fel de societate tacită de consum, eĭ își vînd în de eĭ toate lucrurile maĭ ieftin — poate în urma unei înțelegerĭ, stabilite prin zecile de școlĭ evreești, — în cît un Romîn, ce are tocmaĭ aceleași trebuințe ca și un Evreŭ, cheltuește totuș cel puțin c'o a treia parte maĭ mult decît un Evreŭ. Asigurați odată contra concurențiĭ Creștinilor, Evreiĭ au două liste de prețurĭ, una pentru Evreĭ, alta pentru Creștinĭ. Poporul boeresc al Quiriților plătește 33 la sută pentru onoarea de-a putea deveni deputat și pentru caprițiul de a nu fi devenit meseriaș sau negustor.

Am espus răpede această stare de lucrurĭ și adăugim numaĭ că în vremea din urmă s'a ivit o reacțiune, deocamdată încă nu destul de puternică, dar de care trebue să ținem samă. Un început de îndreptare este școala de meseriĭ din Iași, care ne va da poate cu vremea meseriașĭ romînĭ. Drept semn că silințele școaleĭ sînt apreciate, cităm binevoitoarea încercare, ce a făcut-o d-nul Scarlat Pastia, de a trimite pe doĭ dintre absolvențiĭ acelei școale la Paris, pentru a se perfecționa unul în croitorie, altul în ciubotărie. Acești doĭ se vor întoarce în curînd în patrie, vor deschide atelierele lor și vor fi tot-de-odată și maiștrĭ la școală.

Acuma d-nul Pastia a înștiințat „reuniunea femeilor romîne" că e dispus a trimite și pe o absolventă a școaleĭ profesionale de fete, pentru a se perfecționa în croitorie. Fapta se laudă de sine și merită de a fi imitată.

M. EMINESCU
6 Iulie 1877

SOLIDARITATEA BALCANICĂ

de I. LUGOSIANU

Cele patru luni, cari s'au scurs dela ultima reuniune a Înțelegerii balcanice, ținută în Februarie, la București, sunt desigur cele mai bogate în prefaceri politice și teritoriale, în Europa orientală, dela sfârșitul războiului mondial până astăzi.

Prin desmembrarea Cehoslovaciei și urmările ei echilibrul dunărean a fost adânc modificat; prin protectoratul asupra Albaniei, Italia a devenit un stat balcanic și echilibrul din Balcani el însuș a fost puternic influențat de noua situație.

Aceste schimbări au avut o înrâurire hotăritoare asupra politicii Marilor Puteri. Franța și Marea Britanie și-au lărgit în Europa răsăriteană și balcanică sfera lor de acțiune diplomatică: au încheiat sau sunt pe cale să încheie tratate de asistență mutuală cu Polonia, Turcia și Sovietele și au acordat garanții unilaterale Poloniei, Greciei și României. La rândul lor, cele două Puteri ale axei au transformat în alianță formală, politică și militară, vechiul lor paralelism de ideologie, de interese și de acțiune și au inaugurat o politică de neagresiune și de bună vecinătate față de statele limitrofe, mijlocii sau mici, menită să stăvilească politica rezistenței colective, asigurându-și neutralitatea unora dintre vecinii lor.

Modificări atât de largi ale statutului politic și teritorial al acestei regiuni a continentului nu puteau rămâne fără urmări asupra politicii pozitive a statelor membre ale Înțelegerii balcanice.

Prezența italiană în Albania creea Greciei condiții strategice și politice noui. Iugoslavia vedea adăugându-se la problemele ei diplomatice vitale, pe lângă faptul mai vechiu al vecinătății directe cu Reichul și faptul nou al vecinătății nemijlocite a Italiei pe frontiera sa meridională, ca și transformarea Adriaticei într'o mare italiană închisă.

Pentru România noile condiții ale Europei răsăritene și balcanice se traduceau printr'o radicală schimbare teritorială pe frontiera ei septentrională, printr'o recrudescență a revizionismului maghiar și bulgar, prin primirea garanțiilor unilaterale acordate de Marea Britanie și Franța și printr'o ameliorare substanțială a raporturilor cu Germania, caracterizată în deosebi prin acordul comercial germano-român din 23 Martie. Reacțiunea Turciei, în fine, față de noile evenimente era încheerea acordului de asistență mutuală anglo-turc, reluarea contactelor directe cu Sovietele și începerea unor active ne-

(Continuare in pag. 2-a)

Limba noastră

Barbarismele

A vorbit Regele la Academie despre limba noastră și despre faimosul ei dicționar. Nici un profesor secundar sau universitar, nici măcar cei cari fac pe filologii sau pe criticii literari, nici unul nu s'a crezut dator să scrie despre cuvântarea Regelui, când de o carte proastă, de un scriitor de mâna a zecea, de toate nimicurile, se trâncănește până la săturare.

Dintre literați și, slavă Domnului, avem destui, a scris unul, numai unul, d. Cezar Petrescu. Acesta mărturisește că *„o păsărească de soiul dialectelor din porturi,* cu amestec de toate cuvintele, *aduse și lepădate de vânturi, s'a împământenit în ziaristica noastră, în literatură, în oratorie".* Totuși, nu e „împotriva cuvântului nou, împrumutat și adoptat pentru a exprima o noțiune nouă".

Unele neologisme, crede d. Cezar Petrescu, „odată cu limba, *îmbogățesc și noțiunile vechi,* existente, cu nuanțe, și variante care într'altfel ne-ar fi lipsit. Altă nuanță exprimă *nepăsător* — și alta: *impasibil.* Altele: *despărțit* și *separat; temporar* și *vremelnic; permis* și *îngăduit; odihnă* și *repaos; neclintit* și *imobil; stipendiat* și *plătit; înveterat* și *înrădăcinat; invizibil* și *nevăzut; ocrotit* și *protejat.* Dar năravul de a împrumuta cu hurta neologismele pe care firea limbii și urechea le resping, în vreme ce zăcămintele cele adânci ale vocabularului rămân încă nerăscolite la originea lor, în graiul popular, în folclor, în scumpele cronici și scripturi, *acest năravu se cuvine curmat.* Și întru aceasta, cei trei Regi, străbătând trei generații, au veghiat la destinul limbii românești, *îndemnându-ne stăruitor să ne întoarcem la isvoarele părăsite...".*

Nu urmăm îndemnul „stăruitor" al celor trei Regi „cari au veghiat la destinul limbii", „nu se va curma" niciodată cu urîtul „năravu", dacă preamărim neologismele și spunem, cu totul greșit, că unele, „odată cu limba *îmbogățesc și noțiunile vechi,* existente, cu nuanțe și variante care într'altfel ne-ar fi lipsit".

Teoria asta nu se potrivește cu „scumpele cronici", cu „să ne întoarcem la isvoarele părăsite". Ori vezi în neologisme o binefacere pentru limbă: o îmbogățesc și pe ea și „noțiunile vechi", ori te „întorci la isvoarele părăsite". Și una, și alta, — nu se poate.

Dovada o avem în cele zece cuvinte românești și în cele zece neologisme, pe care le înșiră chiar d. Cezar Petrescu, fără să dea însă nici o pildă, din care să se vadă că în adevăr sunt folositoare.

„Altă nuanță exprimă *nepăsător* și alta *impasibil*"? Firește. *Impasibil,* pe românește nu e *nepăsător,* ci *nesimțitor, rece.* Poetul a scris:

De te 'ndeamnă, de te cheamă,
Tu rămâi la toate *rece.*
La toate *rece,* nu la toate *impasibil.*

Impasibil e un neologism, fără cap și fără coadă, „adus și lepădat de vânturi". Inceputul *im* — particula negativă franceză *in* — n'are nici un înțeles pentru noi. Nu o avem în graiul nostru. Sfârșitul *bil,* din sufixul francez *ible,* n'are iarăși nici un înțeles. Ne e tot atât de străin. *Impasibil* departe de a îmbogăți limba, e un barbarism, pe care „firea limbii și urechea" românească „îl resping".

Nu pot să mă opresc la toate cele zece cuvinte străine pe care d. Cezar Petrescu le vrea în limbă. M'aș întinde prea mult. Am luat începutul. Să mai iau mijlocul și sfârșitul: *repaos* și *protejat.*

Odihnă nu e *repaos?* Cum se poate ca d. Cezar Petrescu să spună una ca asta? In Littré, la cuvântul *repos,* după lămurirea înțelesului: încetarea lucrului, a oricărei mișcări pe care o dă lucrul, găsim ca pildă: *Le dimanche chez les chrétiens est le jour du repos.* La fel și în *românește: Duminica la creștini e ziua de odihnă.* Dacă am scrie: e ziua de *repaos,* ar fi vre-o nuanță? Imbogățim limba? Nu. Atât numai că am scrie prost. Că *repos* are și alte înțelesuri, e adevărat. Cum are și *odihnă* al nostru. Una e: *stai puțin și te odihnește,* alta: *nu mai are odihnă,* și cu totul alta: *aci odihnește robul lui Dumnezeu.*

Să iau și pe cel din urmă neologism, „protejat" de d. Cesar Petrescu. *Ocrotit* nu e tot una cu *protejat?* Ce înseamnă *protéger?* „Să iei apărarea cuiva, a unui lucru, să-i dai ajutor și sprijin". Așa spune Littré. Același înțeles îl are și *a ocroti.* „Le ciel *protége* Troie... Les grands doivent *protéger* les petits". Cerul *ocrotește* Troia... Cei mari trebue *să ocrotească* pe cei mici. E vre-o deosebire între: *a ocroti* și *proteja?* Și dacă nu e de ce *protejat* și nu *ocrotit?*

Scriitorii noștri trebue să înțeleagă, în sfârșit, că dacă vor să fie scriitori *români,* trebue să gândească *românește* nu franțuzește. Să gândească în ei limba românească, nu *nuanțele* vorbirilor străine. „O limbă e o întreagă filosofie, spune Unamuno. Fiecare din noi, ca să gândească, pornește... dela ceeace au gândit înaintașii... Gândirea e o moștenire".

Când scriitorii noștri se vor încredința de acest adevăr, când vor lepăda „năravul" de a împrumuta cu hurta neologismele pe care firea limbii și urechea le resping", când se vor întoarce la „isvoarele părăsite", iar „operile" lor „literare" nu vor mai fi scrise „într'o păsărească de soiul dialectelor din porturi", atunci, și numai atunci, numele de *scriitor* își va căpăta înțelesul și strălucirea lui de altă dată, când „scriitorii" se numeau Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri, Eminescu, Creangă, Odobescu.

T. PISANI

MINUNILE TELEVIZIUNII

In timp de război, ofițerii de stat-major vor putea vedea oare desfășurarea luptelor pe un ecran de cinema?

Această taină sau minune a televiziunii aeriene ne-o dezvăluie d. Jacques Pauliac, într'un articol interesant din *Le Journal.* Televiziunea a pus dela început unele probleme foarte greu de rezolvat, ca luminarea imaginilor de transmis la mari depărtări. Se pare că toate greutățile au fost învinse. Greutatea posturilor de emitere nu trebuie căutați de puțin să treacă peste o sută de kg., raza lor de acțiune fiind foarte interesantă și singură lumina zilei fiind deajuns de-acum înainte ca să retransmită imaginile alese.

NOUILE DESCOPERIRI AU ȘI FOST APLICATE LA AVIOANE

Italienii au și înzestrat un număr din avioanele lor cu posturi de televiziune. Dacă acest lucru a devenit public, e semn că încercările făcute au isbutit. Germanii n'au anunțat nimic până acum și lucrează în tăcere, dar ziarul parizian e informat că materialul folosit în Italia a fost construit în Germania.

Nici Franța n'a neglijat problema.

De câteva luni s'a studiat și pus la punct un sistem remarcabil, încă depe acum, a ajuns la încercări practice și definitive. E dela sine înțeles că ziarele franceze sunt oprite de a da cea mai mică lămurire asupra celor ce se fac. Ele afirmă însă că, în acest domeniu pur tehnic, Franța nu e de loc distanțată de celelalte țări mari.

Această născocire nouă, ce intră în practica lucrurilor și care, ca mâine, va fi de un folos cotidian, ar putea să schimbe din temelie metodele de lucru ale statelor majore. Nu e vorba numai de reglajul artileriei ce se făcea până acum cu ajutorul unui avion-radio ce arăta bateriei corecțiunile de tir indispensabile. Cu ajutorul televiziunii, artileriștii vor vedea pe ecran punctele de căderi și vor putea instantaneu să tragă concluziile necesare.

AVIONUL-TELEVIZOR VA URMARI COLOANELE IN MARȘ

Studiată mai ales din punctul de vedere al regulării tirului, televiziunea aeronautică, deși născută de curând, a și trecut dincolo de limitele prea înguste ale cadrului ce-i era hotărît.

Avionul-televizor va putea urmări coloanele în marș, să noteze schimbările de poziție ale trupelor inamice și deplasările lor.

Informați pe sutime de secundă și cu atâta claritate de parcă ar fi la fața locului, ofițerii statului major vor cunoaște cu o exactitate absolută nu numai situația regimentelor lor în marș, dar și toate mișcările desemnate, atât pe front ca și în lagărul diviziilor dușmane.

Vom vedea deci statul major asigurându-și zeci de săli de cinematograf în miniatură, ceeace pare foarte cu putință în starea de lucruri de azi.

Avionul de observație a suprimat pe ofițerul-ștafetă și calul său, iar televiziunea aeriană va aduce noui progrese ale căror consecinți practice pot fi incalculabile, motiv pentru care și noi publicăm aceste rânduri spre a fi știute de forul superior și competent, noutățile acestea fiind de cel mai mare folos pentru țară mai ales în împrejurările de azi.

Citiți în paginile 3 și 5 viața și personalitatea genialului poet

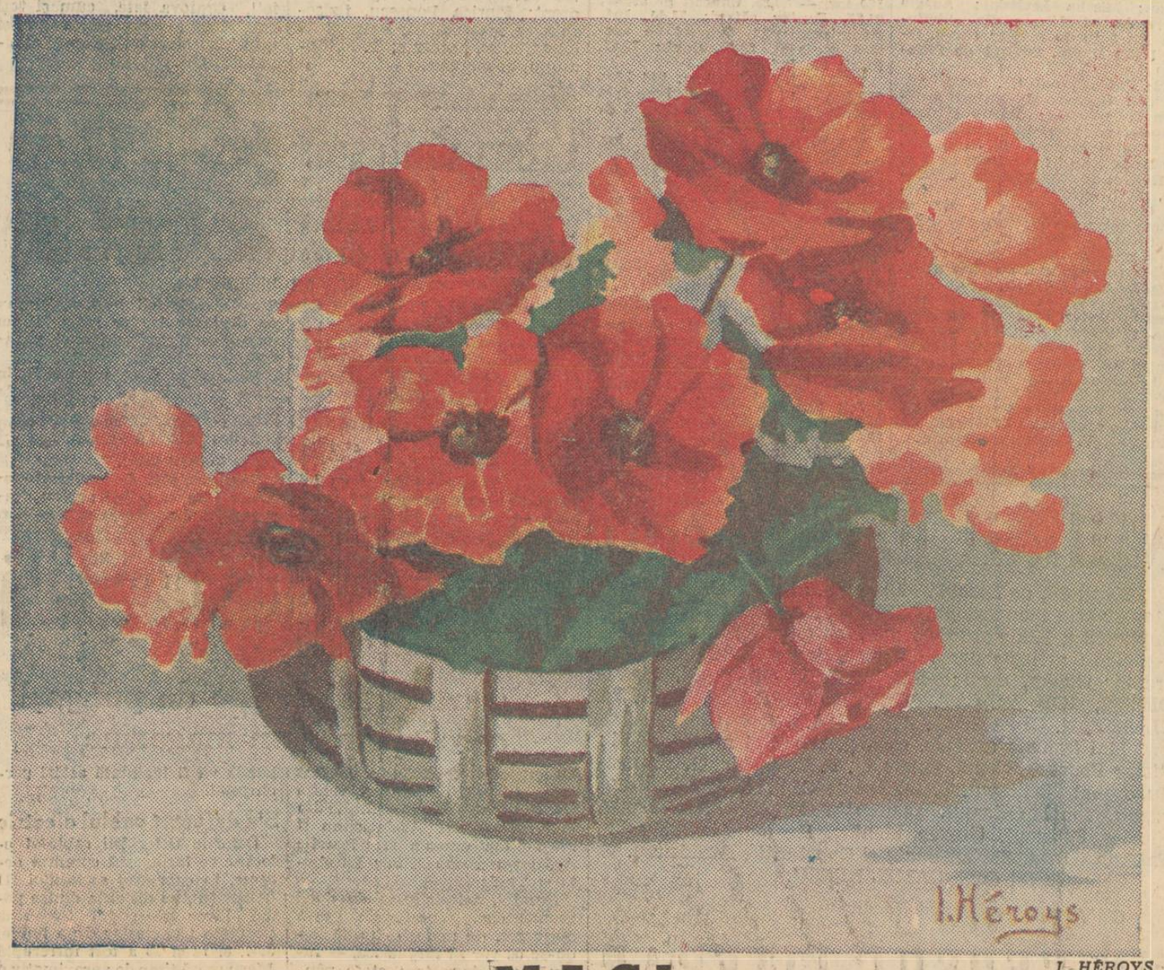

I. HÉROYS
MACI

S'a rupt digul dela Dunăre de lângă Vidin

Sofia, 13 (Telor). — Digul dela Dunăre de lângă Vidin a fost rupt de revărsarea apelor Dunării. Imprejurimile au fost inundate producându-se mari stricăciuni și pagube.